

נָתַתִּי אֶת דְּמָה עַל יְצִיחַ סִלַּע לְבִלְתִּי הַכְּסוֹת:

יחזקאל פרק כד, פס' ח

מצא (נבזראדן) את דמו של זכריה, שהיה מבעבע ועולה. אמר: מהו זה? אמרו לו: דם זבחים שנשפך. הביא דמים, ולא היה דומה. אמר להם: אם אומרים אתם לי - מוטב, ואם לא - מסרק אני אתכם במסרקות של ברזל. אמרו לו: מה נאמר לך? - נביא היה בנו, שהיה מוכיח אותנו בענייני שמים, קמנו עליו והרגנו אותו, וזה כמה שנים, שלא נח דמו. אמר להם: אני אפייס אותו. הביא סנהדרין גדולה וסנהדרין קטנה, הרג עליו - ולא נח. בחורים ובתולות הרג עליו - ולא נח. הביא תינוקות של בית רבן, הרג עליו - ולא נח. אמר לו: זכריה, זכריה, טובים שבהם איבדתים, נוח לך שאבד את כולם? כאשר אמר לו כך - נח.

באותה שעה הרהר תשובה בדעתו. אמר: ומה אם על נפש אחת - כך, אותו אדם, שהרג כל אותם הנשמות - על אחת כמה וכמה. ברח, הלך, שלח שטר צוואה לבייתו והתגייר.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נו עמוד ב

ומה אם על נפש אחת - כק?

ורבן שמעון בן גמליאל, רבי עקיבא ורבי חנניה בן תרדיון, רבי אלעזר בן שמוע ורבי יששב הסופר, רבי חנינא בן חכינאי ורבי יהודה בן בבא, רבי חוצפית המתורגמן ורבי יהודה בן דמא.

מעולם לא אפיתי בדם יוסף עוזר

בַּכֶּפֶר בְּתֵל אָבִיב כְּתִבְתָּ:
"נִרְצַח עַל יְדֵי חֹבֵב כֶּפֶה" וְכָל מִי שֶׁהִתְקַרַּב יִתְרַחַק
עִם כֶּפֶה שְׂקוּפָה אֲנִי מִתְקַרַּב, אֲנִי מִיַּד חֲשׂוֹד בְּרִצָּח.
אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַמְּצוֹת שֶׁלִּי לְכַנּוֹת,
שְׂמַעוּלָם לֹא אֶפְיִתִּי בְּדָם,
וְאִיךָ הַכֶּפֶה שֶׁל הַרְמַב"ם, מְנַהֵג מְלַכּוֹת הַרוּחַ,
חֲשׂוֹדָה וּמִסְמִיקָה
בְּמִסְדֵּר זֶהוּ אֶכְוֹר,
מְלִית הַנְּאֻן מוֹיִלְנָא גַם נוֹמְפֵת,
הַשְּׂמֵרִימָל שֶׁל אֲדָמוֹר שְׂרוּף אֵי-שֵׁם
וְסַבְת הַבְּטָחוֹן שֶׁתִּקְעָה בִּירְכָה, בְּתוֹלָה יְהוּדִיָּה נִגְרַת לְאַרְךָ
הַהִיסְטוֹרִיָּה
מְכּוּלָם כְּמוֹ מִבְּטָ בַעֲיָי "הַיְהוּדִי הַנּוֹצֵחַ" שֶׁל שְׂמוּאֵל הַיְדִשְׁנֹבֵךְ
רַץ בִּין צְלָבִים יַחַף בְּשִׁיף מוֹנִיס הִיא רַמַּת אָבִיב
וְסַבָּא שְׁלִי, עֲלִיו הַשְּׁלוֹם,
גַּם הוּא בּוֹדָאֵי מְאָדִים הַתְּרַבּוּשׁ עַל רֵאשׁוֹן,
בְּתַמּוּנָה בְּשׂוֹר-לִבָּן מְבַנְדֵךְ
וְהַפְתִּיכָת בַּכֶּפֶר לֹא נִרְצַעַת, עוֹד יוֹךָ צְרוּרוֹת
בְּזַמַּן הַיְהוּדִי הָאֶפְיִי בְּחַפְזוֹן מְקַמַח וּמְפִים
הוּ צִיּוֹנוֹת נִחְבָּאת מְאֻחֹרִי גוֹפֵת יַצְחָק
הוּ פִצַּע כְּנִיסָה
וּמְצוֹתֵי הַלְּבָנוֹת, לְכַנּוֹת,
הוּ אֲנִי שֶׁלֹּא אֶפְיִתִּי בְּדָם
וְמָה לְבִי אוֹמֵר לִי

מתוך: <http://www.notes.co.il/uripaz/14393.asp>

אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי

תהלים פרק מב, פס' ה

כשברא הקב"ה את האילנות היו מתגאים בקומתן ומגביהין עצמן למעלה למעלה, וכיון שברא הקב"ה את הברזל היו משפילין עצמן ואמרו אוי לנו שכבר ברא הקב"ה דבר שיכרות אותנו. כך אחר חורבן הבית, היו פריצי הדור מתגאים ואמרו: "מה הפסדנו בזה שנחרב הבית?! הרי יש בינינו תלמידי חכמים שמדריכין את העולם בתורתו ובמצותיו".

מיד נתן הקב"ה בלב הקיסר של רומי ללמוד תורת משה מפי חכמים וזקנים, והתחיל בספר בראשית והיה לומד עד שהגיע ל"ואלה המשפטים", וכיון שהגיע לפסוק "וגונב איש ומכרו" מיד צוה למלאות פלטירו מנעלים, ושלח לקרוא לעשרה חכמי ישראל, ובאו לפניו והושיבן בקתדראות של זהב. אמר להם: "עומק הדין יש לי לשאול מכם, ואל תאמרו לי כי אם הדין ואת האמת והמשפט". אמרו לו: "אמור". אמר להם: "ומי שגנב איש מאחיו של בני ישראל והתעמר בו ומכרו מה דינו?" אמרו לו: "התורה אמרה מות יומת". ענה ואמר להם: "אם כך אתם חייבים מיתה". אמרו לו: "אמור למה?" אמר להם: "על מכירת יוסף, שמכרוהו אחיו, ואם הם היו בחיים הייתי דן אותם, ועתה שאינם בחיים, אתם תשארו עון אבותיכם". אמרו לו: "תן לנו זמן ג' ימים. אם נמצא זכות על עצמנו מוטב, ואם לאו עשה מה שתחפוץ". ונתרצה להם לדבר זה, יצאו מלפניו וחלו את פניו ר' ישמעאל כהן גדול שיזכיר השם הגדול ויעלה לרקיע ויחקור אם נגזרה גזרה מאת השם יתברך...

ירד ר' ישמעאל והגיע לארץ והגיד לחביריו, שכבר נגזרה גזרה ונכתב ונחתם. והיו מתאוננים בימין על שנגזרה עליהם גזרה קשה כזאת ושמחים בשמאל על ששקלן הקב"ה בצדקות ובחסידות נגד השבטים, והיו יושבים זוגות זוגות רבי ישמעאל

**רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֲרִינִי מוֹחַל וְסוֹלֵחַ לְכָל מִי
 שֶׁהִכְעִיס וְהִקְנִיט אוֹתִי, אוֹ שֶׁשְׁחָטָא כְּנֶגְדִי, בֵּין
 בְּגוֹפִי, בֵּין בְּמִמּוֹנִי, בֵּין בְּכַבּוֹדִי, בֵּין בְּכָל אֲשֶׁר לִי,
 בֵּין בְּאֲנִי בֵּין בְּרַצּוֹנִי, בֵּין בְּשׂוֹגְגִי בֵּין בְּמִזִּידִי, בֵּין
 בְּדַבָּר בֵּין בְּמַעֲשֵׂה, בֵּין בְּגִלְגּוּל זֶה בֵּין בְּגִלְגּוּל אַחֵר
 לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יַעֲנֵשׁ שׂוֹם אֶדָם בְּסִבְתִּי.**

(מתוך "קריאת שמע על המטה")

חִיקוּן יִלְל רְבִינִי

כנעס הקיסר וכל גדולי רומי אחריו, אמר להם: "מי יהרג תחילה?" ענה ר' שמעון בן גמליאל: "אני נשיא בן נשיא, מזרעו של דוד מלך ישראל ע ליו השלום, אני איהרג תחלה". ענה ר' ישמעאל כהן גדול ואמר: אני כהן גדול בן כהן גדול, מזרעו של אהרן הכהן אני איהרג תחלה, ואל אראה במיתת חברי". אמר הקיסר: "זה אמר אני אהרוג תחלה וזה אמר אני אהרוג תחלה, אם כן הפילו גורלות ביניהם". ויפול הגורל על ר' שמעון בן גמליאל וצוה הקיסר לחתוך את ראשו תחלה וחתכוהו, ונטלו את ר' ישמעאל כהן גדול בין ירכיו וצוה עליו במר נפש ואמר: "אי תורה ואי שכרה! הלשון שהיתה מבארת התורה בשבעים לשונות איך עתה לוחכת את העפר". והיה מתאונן ובוכה על ר' שמעון בן גמליאל. אמר לו הקיסר: "מה זה ומה זה, זמן שאתה בוכה על חבירך היה לך לבכות על עצמך". אמר לו: ר' ישמעאל: "אני בוכה על עצמי, שחברי גדול ממני בתורה ובחכמה, ועל שקדמני בישיבה של מעלה אני בוכה".

עוד הוא מדבר ומתאונן ובוכה ומקונן נשקפה בתו של הקיסר בעד החלון וראתה יופיו של ר' ישמעאל כהן גדול ונכמרו רחמיה עליו ושלחה לאביה ליתן לה שאלה ובקשה אחת, ושלח לה הקיסר: "בתי כל אשר תאמרי אעשה, חוץ מר' ישמעאל וחבריו". שלחה לו: "אבקש ממך להחיות את נפשו". שלח לה: "כבר נשבעתי". שלחה לו: "אבקשך אם כן, שתצוה להפשיט את עור פניו, כדי להסתכל בו במקום מראה. מיד צוה להפשיט את עור פניו, וכיון שהגיע למקום תפילין, צעק צעקה גדולה ומרה ונודעוה שמים וארץ. צעק פעם שניה, ונודעוה כסא הכבוד. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: "צדיק כזה שהראית לו כל גנוי העולם עליונים ורזי תחתונים, יהרג במיתה משונה מזה הרשע, זו תורה וזו שכרה"? אמר להם: "הניחו לו, שתעמוד זכותו לדורות שלאחריו". אמר הקב"ה: "מה אעשה לבני, גזירה היא ואין מי שיפר אותה". יצאה בת קול ואמרה: "אם אשמע קול אחר אהפוך את כל העולם לתוהו ובהו". וכשמע ר' ישמעאל כך, שתק, אמר לו הקיסר: "עד עתה לא בכית ולא צעקת, ועתה אתה צועק". אמר לו: "לא על נשמתו אני צועק, אלא על מצות תפילין שלוקחני ממני". אמר לו הקיסר: "עדיין אתה בוטה באלוהיך". אמר לו: "הן יקטלני לו איחל". מיד יצאה נשמתו של ר' ישמעאל.

ואחריו הוציאו את רבי עקיבא בן יוסף, הדורש תרי אותיות ומגלה פנים בתורה כמו שנמסרו למשה מסיני, וכשהוציאוהו להריגה, בא מכתב לקיסר, שמלך ערביא מתפשט בארצו, והיה נחוץ ללכת וצוה לחבוש את ר' עקיבא בבית האסורים עד שישבו מן המלחמה, וכשבא מן המלחמה צוה להוציאו, וסרקו את בשרו במסרוקת של ברזל, ובכל סריקה וסריקה שהיו סורקינה היה אומר ר' עקיבא: "צדיק הוא ה' הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא". יצתה בת קול ואמרה: "אשריך ר' עקיבא שהיית צדיק וישר ויצאה נשמתך בצדיק וישר...". ואחריו הוציאו את ר' חנניה בן תרדיון. אמרו עליו על ר' חנניה בן תרדיון, שהיה נעים בפני הקב"ה ואדם, ומעולם לא עלתה קללת חברו על שפתו. וכשצוה הקיסר בורמי, שלא ללמוד תורה מה עשה ר' חנניה בן תרדיון, עמד והקהיל קהילות ברבים, וישב לו בשוקי של רומי, והיה לומד ועוסק ודורש בתורה, וצוה הקיסר לכרכו בספר תורה ולשרפו. נטלו הקוסטינר, וכרכו בספר תורה, והצית את האור, ונטל ספוגין של צמר, ושראן במים ונתן על לבו, כדי שלא תצא נשמתו במהרה. והיתה בתו עומדת ואומרת: "אוי לי אבא שראיתך בכך". והוא השיב ואמר לה: "טוב לי בתי שראיתני בכך". ותלמידיו היו עומדין עליו ואומרים: "רבינו, מה אתה רואה?" אמר להם: "אני רואה גיליון נשפרין ואתיות פורחין", והתחיל לבכות. אמרו לו תלמידיו: "מפני מה אתה בוכה?" אמר להם: "אם אני לבדי נשרף, לא היה הדבר קשה לי, ועכשיו אני נשרף וספר תורה עמי". אמר לו הקוסטינר: "רבי, אם אני מסלק את הספוגין של צמר מעל לבך, כדי שתצא נשמתך מהרה אתה מביאני לחיי עולם הבא?" אמר לו: "הן". אמר לו: "השבעה לי", וישבע לו. מיד כשנשבע לו הרבה הקוסטינר את השלבת, ונטל הספוגין ויצאה נשמתו, ואף הקוסטינר השליך עצמו באש ונשרף. יצאה בת קול ואמרה: ר' חנניה בן תרדיון והקוסטינר מזומנים לחיי עולם הבא...".

ואחריו הוציאו ר' יהודה בן בבא שלא טעם טעם שינה אלא כשינת סוס מ"ח שנה עד פ' שנה, והוציאוהו להיהרג מט' שעות ולמעלה, והתחיל מבקש מהם: "בחייכם, המתינו לי מעט עד שאקיים מצוה אחת שצוה הקב"ה עלי". אמר לו: "עדיין אתה בוטה באלוהיך?" אמר לו: "הן". אמר לו: "וכי עדיין יש כוח באלוהים שאתה בוטה עליו?" אמר לו: "גדול אדוני ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר". אמר לו: "אם יש בו כוח, למה לא הציל אותך ואת חבריך מיד המלכות?" אמר לו: "אנו חייבים מיתה למלך גדול ונורא, והוא מסר אותנו ביד מלך כדי לתבוע את דמינו מידו". באו והגידו למלך את דבריו, שלח המלך אליו ואמר לו: "אתם שהגידו לי מלך או לאו?" אמר לו: "אמת הוא". אמר לו הקיסר: "כמה עזי פנים אתם, שעל פתח מיתה אתם עומדים ועדיין עזות אתכם". אמר לו ר' יהודה: "אוי לך קיסר רשע בן רשע, הלא [הקב"ה] ראה חורבן ביתו והריגת חסידיו וצדיקיו ולא עשה קנאה להנקם מיד". אמרו לו תלמידיו: "רבינו, היה לך להתנחף אותו". אמר להם: "וכי לא למדתם, שכל המחניף לרשע סופו נופל בידו?! אמר לו: "בחיך קיסר, המתין לי עד שאקיים מצוה אחת, ושבת שמה, והיא מעין עולם הבא". אמר לו: "לזה שמעתי לעשות שאלתך". מיד התחיל בקידוש היום "ויכלו השמים והארץ", והיה אומר בנעימות ובקול רם, והיו תמהים כל העומדים עליו, וכיון שהגיע עד "ברא אלוהים לעשות" לא הניחוהו לגמור וצוה הקיסר להרגו, והרגוהו ויצאה נשמתו באלוהים. יצאה בת קול ואמרה אשריך ר' יהודה שהיית דומה למלאך ויצאה נשמתך באלוהים. וצוה הקיסר וחתכוהו אברים אברים והשליכוהו לכלבים, ולא הוספד ולא הוקבר.

ואחריו הוציאו את ר' יהודה בן דמא, אותו היום ערב שבעות היה. אמר לו ר' יהודה לקיסר: "בחיך, המתין לי מעט עד שאקיים מצות עצרת, ואקדשו כדי לשבח להקב"ה שנתן לנו התורה". אמר לו הקיסר: "ועדיין אתה בוטה בתורה ובאלוהים שנתנה?" אמר לו: "הן". אמר לו קיסר: "מה שכרה של תורתך?" אמר לו: "עליה אמר דוד ע ליו השלום" מה רב טובך אשר צפנת ליראיך". אמר לו הקיסר: "אין שוטים בעולם כמו אתם, שסוברים שיש עולם אחר". אמר לו: "אין שוטים בעולם כמו אתם, שסוברים באלוהים חיים, ואוי לך אוי לבושתך ואוי להרפתך כשתראה אותו עם ה' באור החיים, ואתה תשב בשאל תחתית במדרגה התחתונה". מיד חרה אפו של הקיסר עליו, וצוה לקשרו בשערות ראשו בזנב הסוס, ולמושכו בכל רוחב של רומי. ואחר כך צוה לחתכו אברים אברים. ובא אליהו ז כור לטוב, ולקח האברים, וקברם במערה אחת הסמוכה לנהר היורד לפני רומי, ושמעו כל רומיים קול נהי ובכי כל של ושים יום מתוך אותה מערה ובאו והגידו לקיסר. אמר להם: "אם היה העולם נהפך לתוהו ובהו, לא אשקוט עד שאמלא רצוני באותן עשרה זקנים כאשר נשבעתי". והיה שם אחד מחכמי רומי ואמר לקיסר אדוני קיסר: "דע כי נסכלת בזה, ושנית הרבה מאד ששלחת יד בעם ה' בלי חמלה, דע, כי מרה תהיה לך באחרונה, שהרי כתיב בתורת היהודים "אל רחום ותונן ארך אפים" ועוד כתיב בתורתם "ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו". כשמע הקיסר כך חרה אפו על אותו זקן וצוה לחנקו, וכשמע הזקן כך מיהר ומל עצמו ומיד כשנחנק לא נמצא ולא נודע אנה הוא, ויחרד הקיסר חרדה גדולה, ובכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה.

ואחריו הוציאו את ר' הוצפית המתורגמן, אמרו עליו שהיה בן מאה ושלישים שנה כשהוציאוהו להיהרג, והיה יפה תואר ויפה מראה, ודומה למלאך ה' צבאות. באו והגידו למלך את יופיו ואת שיבתו ואמרו לו: "בחיך אדוני, תרחם על הזקן הזה". אמר הקיסר לר' הוצפית: "בן כמה שנים אתה?" אמר לו: "בן מאה ושלושים שנה, לבד מיום אחד, ובקשתי ממך שתמתין לי עד שימלא יומי". אמר לו הקיסר: "מה לך שתמות היום או למחר?" אמר לו: "כדי שאקיים עוד שתי מצוות". אמר לו: "איזו מצוה אתה רוצה לעשות?" אמר לו: "לקרוא קריאת שמע, ערבות ושחרית, להמליך עלי את שם הגדול והנורא המיוחד". אמר לו הקיסר: "עזי פנים ועזי נפש, עד מתי אתם בוטחים באלוהים, שאין בו כוח להציל אתכם מידי, שהרי אבותי החריבו את ביתו, ואת נבלת

עבדיו נתנו סביבות ירושלים ואין קובר, ועתה אלוהיך זקן הוא, ואין לו כוח להציל עוד, שאילו היה בו כוח, היה נוקם נקמתו ונקמת עמו ונקמת ביתו כמו שעשה מפרעה ומסירא ומכל מלכי כנען". וכששמע ר' הוצפית כך בכה בכי גדול ואחזו בבגדיו ויקרעם על גידוף השם יתברך ועל חרפתו, ואמר לקיסר: "אוי לך קיסר, מה תעשה ליום אחרון כשיפקוד השם יתברך על רומי ועל אלוהיכם". אמר המלך: "עד מתי אתווכח עם זה". וצוה להרגו ויסקלוהו ותלוהו, ואז באו שריו וחכמיו וחלו פניו לקברו כי חמלו על שיבתו, ויאמר המלך לקבור אותו, ויבאו תלמידיו ויקברוהו ויטפדוהו הספד גדול וכבד מאד.

ואחריו הוציאו את ר' חנינא בן חכניאי, ואותו היום ערב שבת היה, וכל ימיו היה יושב בתענית מבן שנים עשרה עד תשעים וחמש שנה. אמרו לו תלמידיו: "רבי, רצונך שתטעום כלום קודם שתיהרג". אמר להם: "עד עתה התעניתי ולא אכלתי ולא שתיתי, ועתה איני יודע איזה דרך אלך ואתם תאמרו לי לאכול ולשתות!" התחיל בקדוש היום "ויכולו השמים" עד "ויקדש אותו", ולא הניחוהו לגמור עד שהרגוהו, ויצאה בת קול ואומרת אשריך ר' חנינא בן חכניאי שהיית קדוש ויצאה נשמתך בקדושה בתיבת ויקדש.

ואחריו הוציאו ר' ישבב הסופר. אמרו עליו שהיה בן תשעים שנה אותו היום שהוציאוהו להיהרג. כיון שהוציאו אותו באו תלמידיו ואמרו לו: רבינו, תורה מה תהא עליה? אמר להם: "בני, עתידה תורה להשתכח מישראל, לפי שהאומה הרשעה העיזה פניה והערימה סוד לאבד מרגליותינו ממנו, והלוואי שהייתי כפרה על הדור. אבל אני רואה שאין לך רחוב ורחוב שברומי, שאין בו הלל חרב, שעתידיה אומה הרשעה לשפוך דם נקי מישראל". אמרו לו: "רבינו, ומה תהא עלינו?" אמר להם: "החזיקו איש ברעהו, ואהבו שלום ומשפט אולי יש תקוה". אמר לו קיסר: "זקן! בכמה שנים אתה?" אמר לו: "היום בן תשעים שנה אנכי, ועד לא יצאתי ממעמי אמי היתה גזירה מאת הקב"ה למסור אותי, ואת חברי בידך, כדי לתבוע דמינו מידך". אמר לו: "וכי יש עולם שני?" אמר לו: "הן. ואתה אוי לך ואוי לבושתך, כשיפרע דם חסידי מידך". אמר הקיסר: "מהרו להרוג גם זה ואראה כוחו וגבורתו של אלוהי זה, ומה יעשה לי בעולם שני". ויצו עליו לשרפו.

ואחריו הוציאו את ר' אלעזר בן שמוע. אמרו עליו שאותו היום היה בן מאה וחמש שנים, ומקטנותו ועד סוף ימיו לא שמע אדם שהוציא תיפלות מפיו, ולא נתקוטט עם חבריו בין בדבור בין במעשה, והיה עניו ושפל רוח וישב בתענית שמונים שנה, ואותו היום שנהרג יום כפורים היה, ובאו תלמידיו לפניו ואמרו לו: "רבינו, מה אתה רואה?" אמר להם: "אני רואה את ר' יהודה בן בבא שמשאיאם את מיטתו ומטת ר' עקיבא בן יוסף סמוכה אצלו, והם מתווכחים בדבר הלכה יחד זה עם זה". אמרו לו: "ומי הכריע ביניהם?" אמר להם: "ר' ישמעאל כהן גדול". אמרו לו: "מי מנצח?" אמר להם: "ר' עקיבא, על שטרה בכל כוחו בתורה". אמר להם: "בניי, רואה אני עוד, שנשמת כל צדיק וצדיק מטהרת את עצמה במי השלוח, כדי ליכנס היום בטהרה בישיבה של מעלה לשמוע את דרשות ר' עקיבא בן יוסף שידרוש להם מענינו של יום. וכל מלאך ומלאך מביא קתדראות של זהב לכל צדיק וצדיק לישב עליו בטהרה". צוה הקיסר להרגו, ויצאה בת קול ואומרת: "אשריך ר' אלעזר בן שמוע, שהיית טהור ויצאה נשמתך בטהרה". סליק מדרש של אלה אזכרה.

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עשרה הרוגי מלכות עמוד 440-443

ומה תהא עלינו? - החזיקו איש ברעהו, ואהבו שלום ומשפט, אולי יש תקוה.